

Datum van inontvangstneming : 02/09/2025

Zaak C-510/25* [Adazik]ⁱ

Samenvatting van het verzoek om een préjudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

28 juli 2025

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 juli 2025

Verzoekende partij:

T.Z.

D.Z.

Andere partij in het geding:

Verwerende partij:

Voorwerp van het hoofdgeding

Vordering van T.Z. en D.Z. tegen Bank S.A. tot betaling door de bank aan verzoekers van alle ter uitvoering van de leningsovereenkomst verrichte onverschuldigde betalingen wegens de nietigheid van de leningsovereenkomst

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is gebaseerd op artikel 267 VWEU en betreft de uitlegging van artikel 6, lid 1, in samenhang gelezen met artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten

* Procestaal: Pools.

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

Prejudiciële vragen

1) Moet artikel 6, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat bij de afwikkeling tussen partijen bij een nietige leningsovereenkomst een oplossing wordt toegepast waarbij de vordering van de consument tot terugbetaling van de prestaties uit hoofde van een dergelijke overeenkomst van rechtswege door de rechter bij wie de zaak aanhangig is, wordt verrekend met de vordering van de bank tot terugbetaling van het geleende kapitaal, zodat de vordering van de consument uit dien hoofde pas ontstaat zodra het bedrag van zijn prestatie hoger is dan het bedrag van het aan hem geleende kapitaal?

2) Moet artikel 6, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een beperking van het recht van de consument op vertragingsrente over alle betalingen die hij ter uitvoering van een nietige leningsovereenkomst aan de bank heeft gedaan? Staan deze bepalingen bovendien in de weg aan een uitlegging van het nationale recht volgens welke de consument geen recht heeft op vertragingsrente over alle prestaties die de bank heeft verricht ter uitvoering van de nietig verklaarde leningsovereenkomst?

Toepasselijke bepalingen

Nationaal recht

Artikel 76 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (grondwet van de Republiek Polen) van 2 april 1997 „De overheid beschermt consumenten, gebruikers en huurders tegen activiteiten die hun gezondheid, privacy en veiligheid in gevaar brengen en tegen oneerlijke marktpraktijken. De omvang van deze bescherming wordt bij wet bepaald”.

Ustawa-Kodeks cywilny (wet tot vaststelling van het burgerlijk wetboek) van 23 april 1964 (Dz. U. 2024, volgnr. 1061, zoals gewijzigd; hierna: „k.c.”)

- **artikel 385¹ k.c.:** „§ 1. Bedingen van een consumentenovereenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, binden de consument niet indien zijn rechten en verplichtingen daarin worden vastgesteld op een wijze die in strijd is met de goede zeden en een grove schending van zijn belangen vormt (oneerlijke contractuele bedingen). Dat geldt niet voor bedingen over de voornaamste door de partijen te verrichten prestaties, waaronder de prijs of de vergoeding, indien deze eenduidig zijn geformuleerd. § 2. Indien een contractueel beding de

consument overeenkomstig § 1 niet bindt, blijven de partijen gebonden aan de overige bedingen van de overeenkomst. § 3. Over bedingen is niet afzonderlijk onderhandeld indien de consument daarop geen daadwerkelijke invloed heeft gehad. Dit betreft met name contractuele bedingen die ontleend zijn aan een door de contractant aan de consument voorgestelde modelovereenkomst. § 4. Eenieder die stelt dat afzonderlijk is onderhandeld over een beding, moet daarvan het bewijs leveren.”

- **artikel 405 k.c.:** „Eenieder die zonder rechtsgrond ten nadele van een ander een vermogensvoordeel heeft verkregen, is verplicht hem het voordeel in natura terug te geven en, indien dit niet mogelijk is, de waarde ervan te vergoeden”.
- **artikel 410 k.c.:** „§ 1. De bepalingen van de voorgaande artikelen zijn in het bijzonder van toepassing op onverschuldigde prestaties. § 2. Een prestatie is onverschuldigd indien degene die deze heeft verricht daartoe geenszins verplicht was of daartoe niet verplicht was ten aanzien van de begunstigde, of indien de grondslag van de prestatie is verdwenen of het doel van de prestatie niet is bereikt, of indien de rechtshandeling waarbij de prestatie wordt verlangd, nietig was en niet geldig is geworden nadat de prestatie is verricht”.
- **artikel 411 k.c.:** „Er kan geen terugbetaling van een prestatie gevorderd worden: 1) indien de prestatieverlener wist dat hij de prestatie niet verschuldigd was, tenzij de prestatie onder voorbehoud van terugbetaling heeft plaatsgevonden of ter voorkoming van dwang of in uitvoering van een nietige rechtshandeling; 2) indien de verrichting van de prestatie voldoet aan hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt; 3) indien de prestatie is verricht ter voldoening van een verjaarde vordering; 4) indien de prestatie is verricht voordat de vordering opeisbaar werd”.
- **artikel 498 k.c.:** „§ 1. Wanneer twee personen gelijktijdig elkaars schuldenaar en schuldeiser zijn, kan elk van hen zijn schuldvordering met die van de wederpartij verrekenen, mits beide schuldvorderingen betrekking hebben op geldsommen of een soort bepaalde zaken van dezelfde kwaliteit en beide schuldvorderingen opeisbaar zijn geworden en kunnen worden opgeëist voor een rechter of een andere overheidsinstantie. § 2. Als gevolg van verrekening worden de twee schuldvorderingen met elkaar verrekend tot het bedrag van de lagere schuldvordering”.
- **artikel 499 k.c.:** „Verrekening geschiedt door middel van een verklaring aan de wederpartij. De verklaring heeft terugwerkende kracht tot op het tijdstip waarop verrekening mogelijk is geworden.”
- **artikel 455 k.c.:** „Indien de termijn voor de uitvoering van een prestatie niet is vastgesteld en niet uit de aard van de verbintenis blijkt, moet de prestatie onmiddellijk worden verricht nadat de schuldenaar daartoe is verzocht”.
- **artikel 117 k.c.:** „§ 1. Behoudens de bij wet bepaalde uitzonderingen, geldt voor vermogensrechtelijke vorderingen een verjaringstermijn. § 2. Na het

verstrijken van de verjaringstermijn kan de schuldenaar zich aan zijn verplichting onttrekken, tenzij hij ervan afziet zich op de verjaring te beroepen. Afstand van de verjaring vóór het verstrijken van de termijn is echter nietig. § 21. Na het verstrijken van de verjaringstermijn kan tegen een consument geen vordering meer geldend worden gemaakt”.

- **artikel 117¹ k.c.:** „§ 1. In uitzonderlijke gevallen kan de rechter, na afweging van de belangen van de partijen, het verstrijken van de verjaringstermijn van een vordering tegen een consument buiten beschouwing laten indien de billijkheid dit vereist. § 2. Bij de uitoefening van de in lid 1 bedoelde bevoegdheid houdt de rechter met name rekening met: 1) de duur van de verjaringstermijn; 2) de duur van de periode tussen het verstrijken van de verjaringstermijn en het instellen van de vordering; 3) de omstandigheden die ertoe hebben geleid dat de schuldeiser zijn vordering niet geldend heeft gemaakt, met inbegrip van de invloed van het gedrag van de schuldenaar op de vertraging waarmee de schuldeiser zijn verzoek heeft ingediend”.
- **artikel 118 k.c.:** „Tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald, bedraagt de verjaringstermijn zes jaar. Voor vorderingen uit hoofde van periodieke prestaties en vorderingen in verband met de uitoefening van bedrijfsactiviteiten bedraagt de verjaringstermijn drie jaar. De verjaringstermijn loopt echter af op de laatste dag van het kalenderjaar, tenzij deze korter is dan twee jaar.”

Ustawa-Kodeks postępowania cywilnego (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) van 17 november 1964 (geconsolideerde tekst, Dz. U. 2024, volgnr. 1568, zoals gewijzigd; hierna: „k.p.c.”):

- **artikel 210, lid 1, k.p.c.:** „§ 1. De terechtzitting vindt op zodanige wijze plaats dat, nadat de zaak is opgeroepen, de partijen – eerst de verzoeker en vervolgens de verweerder – hun vorderingen en conclusies mondeling toelichten en stellingen alsmede bewijzen ter ondersteuning daarvan naar voren brengen. Partijen kunnen bovendien de rechtsgrondslag van hun vorderingen en conclusies aangeven. Op verzoek van de openbare aanklager geeft de rechter deze in alle stadia van de terechtzitting het woord; artikel 62 is niet van toepassing.”
- **artikel 205³, lid 2, k.p.c.:** „De voorzitter kan een partij gelasten om in een voorbereidend schrijven alle stellingen en bewijzen aan te geven die relevant zijn voor het onderzoek van de zaak, op straffe van verlies van het recht om deze in de loop van de latere procedure aan te voeren. In dat geval moeten de stellingen en de bewijzen die in strijd met deze verplichting worden aangevoerd, buiten beschouwing worden gelaten, tenzij de partij aannemelijk maakt dat het niet mogelijk was deze in het voorbereidend schrijven te vermelden of dat de noodzaak om ernaar te verwijzen later is ontstaan”.
- **artikel 203¹ k.p.c.:** „§ 1. De exceptie van verrekening kan slechts worden gebaseerd op een vordering: 1) van een verweerder uit dezelfde

rechtsbetrekking als de vordering die door de verzoeker wordt gesteld, tenzij de vordering onbetwist is, vastgesteld is door een definitieve rechterlijke beslissing, een beslissing van een arbitragehof, een schikking die voor een rechtbank of een arbitragehof is getroffen, een schikking die voor een door een rechtbank goedgekeurde bemiddelaar is getroffen, of gestaafd is door een document waarin de erkenning ervan door de verzoeker wordt bevestigd; 2) tot terugbetaling van een nagekomen prestatie die door één gezamenlijke schuldenaar verschuldigd is aan de overige medeschuldenaren.

§ 2 De verweerder kan uiterlijk bij de inleiding van een geding ten gronde of binnen twee weken na de datum waarop zijn schuldvordering opeisbaar is geworden, aanspraak maken op verrekening.

§ 3 Verrekening kan alleen worden aangevoerd bij wege van een processtuk. De regels betreffende het beroep zijn mutatis mutandis van toepassing op dit stuk, met uitzondering van de regels betreffende de kosten”.

- **artikel 204 k.p.c.:** „§ 1. Een reconventionele vordering is ontvankelijk wanneer deze verband houdt met de vordering van de verzoeker of vatbaar is voor verrekening. Een reconventionele vordering kan worden ingesteld uiterlijk bij het verweerschrift en, bij gebreke daarvan, bij het verzet tegen een gewezen verstekvonnis of bij het begin van de eerste terechtzitting waarvan de verweerder in kennis is gesteld of waartoe hij is opgeroepen”.
- **artikel 840, § 1, punt 2, k.p.c.:** „De schuldenaar kan door middel van een rechtsvordering vorderen dat de executoriale titel geheel of gedeeltelijk onuitvoerbaar wordt gemaakt, of dat deze wordt beperkt, indien zich na het ontstaan van de executoriale titel een gebeurtenis heeft voorgedaan waardoor de verbintenis is vervallen of niet ten uitvoer kan worden gelegd; wanneer de titel een gerechtelijke uitspraak is, kan de schuldenaar de rechtsvordering ook baseren op gebeurtenissen die zich na het sluiten van de terechtzitting hebben voorgedaan, op een exceptie van nakoming indien het opwerpen van deze exceptie in de zaak wettelijk ontoelaatbaar was, en op een exceptie van verrekening”.

Unierecht

Artikel 169 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)

Artikel 38 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”).

Artikel 6 lid 1, artikel 7, lid 1, en artikel 8 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29, zoals gewijzigd).

Aangehaalde rechtspraak

Nationale rechtspraak

arrest van de Sąd Najwyższy (hoogste rechter in burgerlijke zaken, Polen) van 11 december 2019 (zaaknummer V CSK 382/1[8]), besluit van de Sąd Najwyższy van 16 februari 2021 (zaaknummer III CZP 11/20); besluit van de uit zeven rechters bestaande rechtsprekende formatie van de Sąd Najwyższy van 7 mei 2021 (zaaknummer III CZP 6/21); besluit van de Izba Cywilna in voltallige zitting (kamer voor civiele zaken) van de Sąd Najwyższy van 25 april 2024 (zaaknummer III CZP 25/22); beschikking van de Sąd Najwyższy van 9 juli 2025, zaaknummer I CSK 652/25; arrest van de Sąd Apelacyjny w Warszawie (rechter in tweede aanleg Warschau, Polen) van 30 juni 2025, zaaknummer I ACa 1544/23.

Unierechtspraak

arrest van 2 december 2009, Commissie/Ierland e.a., C-89/08 P, EU:C:2009:742; arrest van 21 februari 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88; arrest van 17 juli 2014, ██████████ C-169/14, EU:C:2014:2099; arrest van 25 november 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954; beschikking van 11 december 2023, Bank Millennium, C-756/22, niet gepubliceerd, EU:C:2023:978; arrest van 16 maart 2023, M.B. e.a. (Gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst), C-6/22, EU:C:2023:216; arrest van 7 december 2023, mBank (Verklaring van de consument), C-140/22, EU:C:2023:965; arrest van 15 juni 2023, Bank M. (Gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst), C-520/21, EU:C:2023:478; arrest van 19 juni 2025, ██████████ C-396/24, EU:C:2025:460.

Korte beschrijving van de feiten en het geding

- 1 Op 30 september 2005 hebben verzoekers T.Z. en D.Z. met verweerster Bank S.A. een hypothecaire leningsovereenkomst gesloten (in vaste maandelijkse termijnen in omwisselbare vreemde valuta). Op grond van deze overeenkomst moest de bank verzoekers een bedrag in Poolse zloty (PLN) ter beschikking stellen, gelijk aan 92 500 Zwitserse frank (CHF). De lening kon echter alleen in PLN worden vrijgegeven, na omrekening van het in CHF uitgedrukte bedrag van de lening in PLN volgens de door de bank vastgestelde aankoopkoers van de Zwitserse frank. Het aan verzoekers ter beschikking gestelde bedrag is op 26 oktober 2005 uitbetaald en bedroeg 229 685,50 PLN.
- 2 De verwerende bank is een ondernemer die zich hoofdzakelijk bezighoudt met het verstrekken van kredieten en leningen. Verweerster heeft in haar overeenkomsten met consumenten gebruik gemaakt van standaard modelovereenkomsten. Over de inhoud van de overeenkomst is niet afzonderlijk met verzoekers onderhandeld en zij hadden er geen echte invloed op.

- 3 Verzoekers hebben de overeenkomst gesloten als consument. Zij hebben een lening afgesloten om een woning te kopen om in hun huisvestingsbehoeften te voorzien en er afwerkingswerkzaamheden uit te voeren.
- 4 Verzoekers zijn slechts in het algemeen op de hoogte zijn gebracht van het mechanisme voor de bepaling van het bedrag van het geleende kapitaal (de omzetting van het bedrag in CHF in PLN bij storting), maar er is niet besproken hoe de wisselkoerstabellen van de bank de wisselkoers zou bepalen. Zij werden door een vertegenwoordiger van de bank verzekerd dat een in CHF luidende lening veilig, aantrekkelijk en veel goedkoper was dan een lening in Poolse zloty.
- 5 Verzoekers stellen dat zij de lening aanvankelijk in Poolse zloty hebben terugbetaald. In een bepaalde fase in de uitvoering van de overeenkomst begonnen zij de overeenkomst rechtstreeks in Zwitserse frank terug te betalen.
- 6 Op 20 mei 2015 hebben verzoekers de lening vervroegd volledig afgelost door aan de bank een bedrag van 286 046,41 PLN te betalen. Uit hoofde van de uitvoering van de overeenkomst tot die datum hebben de kredietnemers de bank in totaal 296 613,33 PLN en 50 579,63 CHF betaald.
- 7 Gelet op de aflossingen die deels in Poolse zloty, vervolgens in Zwitserse frank en vervolgens weer met één grote aflossing in Poolse zloty hebben plaatsgevonden, kunnen verzoekers niet aangeven op welk moment zij het geleende kapitaal van de lening hebben afgelost. Naast de kapitaal- en renteaflossingen hebben zij ook andere vorderingen in verband met de lening terugbetaald. Het is niet duidelijk welke wisselkoers van Zwitserse frank in aanmerking moet worden genomen voor de berekening van de economische waarde van de aflossingen in die valuta.
- 8 Op 29 november 2021 hebben verzoekers bij de rechter een verzoek ingediend om de bank op te roepen tot een schikkingspoging. In hun vordering verzoeken zij dat de bank hun alle ter uitvoering van de leningsovereenkomst verrichte betalingen betaalt, op grond dat zij wegens de nietigheid van de leenovereenkomst een onverschuldigde prestatie uitmaakten. De terechtzitting in deze zaak op 22 februari 2022 heeft echter niet tot een schikking geleid.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 9 Verzoekers stellen zich op het standpunt dat hun vordering tot terugbetaling van de ten onrechte door de bank ontvangen bedragen opeisbaar is geworden op 23 februari 2022, dat wil zeggen de dag na de terechtzitting over de oproeping tot een schikkingspoging, die *de facto* een tegen de bank ingesteld betalingsverzoek vormde. Daarom vorderen zij ook vertragingsrente vanaf de door hen genoemde datum van opeisbaarheid van de vordering (23 februari 2022).
- 10 Tegelijkertijd vorderen verzoekers in het kader van de onderhavige procedure een deel van de betalingen aan de bank, met inbegrip van die welke zijn verricht in de

periode waarin de som van de betalingen nog niet hoger was dan het bedrag van het kapitaal dat hun door de bank was betaald.

- 11 Verwerende Bank S.A. concludeert tot verwerping van het beroep in zijn geheel en tot veroordeling van verzoekers tot vergoeding van de proceskosten. Zij betwist de vorderingen van het verzoek, zowel ten gronde als wat het bedrag betreft. Zij is van mening dat bovengenoemde leningsovereenkomst rechtmatig is en dat de door verzoekers betwiste bedingen van de overeenkomst niet oneerlijk zijn. Verzoekers konden kiezen voor een lening in PLN, maar kozen voor een lening die was gekoppeld aan de CHF vanwege de lagere looptijden en rentetarieven. Bovendien heeft een werknemer van de bank verzoekers vóór de sluiting van de overeenkomst in kennis gesteld van het wisselkoersrisico en het renterisico, maar zij hebben niettemin gekozen voor een lening in CHF.

Motivering van de verwijzing — Wijze van afwikkeling tussen partijen bij een nietige leningsovereenkomst — theorie van de twee vorderingen en saldotheorie

- 12 De kwestie van de wederzijdse vorderingen tussen beide partijen (de kredietnemer en de bank) na de nietigverklaring van de leningsovereenkomst heeft in het verleden in de rechtspraak van de Poolse rechterlijke instanties veel twijfel doen rijzen. Uiteindelijk kreeg de zogenaamde „theorie van de twee vorderingen” de meeste erkenning. Op grond hiervan heeft een partij die ter uitvoering van een nietige leningsovereenkomst betalingen heeft verricht (die bijvoorbeeld de maandelijkse aflossingen van de lening heeft terugbetaald) of die aan de wederpartij een bepaald bedrag heeft overgemaakt (bijvoorbeeld de bank die het geleende kapitaal heeft betaald), recht op terugbetaling van die betalingen, als zijnde **onverschuldigde betalingen** (artikel 410, lid 1, in samenhang gelezen met artikel 405 k.c.). In een dergelijke situatie bestaat dit recht ongeacht of en in hoeverre die partij tegelijkertijd schuldenaar van de andere partij is uit hoofde van terugbetaling van ten onrechte ontvangen prestaties (bijvoorbeeld de consument jegens de bank uit hoofde van de terugbetaling van het gestorte kapitaal). Met andere woorden, op grond van het beginsel van twee vorderingen, wordt elke vordering — zowel de vordering van de consument jegens de bank tot terugbetaling van de ten onrechte ontvangen maandelijkse termijnen als de vordering tot terugbetaling van het kapitaal van de bank jegens de consument — afzonderlijk behandeld en kan zij worden ingesteld ongeacht of de wederpartij al dan niet haar vordering instelt. Deze uitlegging is onder meer uiteengezet in het arrest van de Sąd Najwyższy (hoogste rechter in burgerlijke zaken, Polen) van 11 december 2019 (zaaknummer V CSK 382/1[8]), besluit van de Sąd Najwyższy van 16 februari 2021 (zaaknummer III CZP 11/20), in het besluit, dat kracht van wet heeft, van de uit zeven rechters bestaande rechtsprekende formatie van de Sąd Najwyższy van 7 mei 2021 (zaaknummer III CZP 6/21) alsmede in het besluit van de Izba Cywilna in voltallige zitting (kamer voor civiele zaken) van 25 april 2024 (zaaknummer III CZP 25/22). Volgens het in deze laatste resolutie verdedigde standpunt wegen het pragmatisme en het functionele gemak van de saldotheorie

niet zwaarder dan het fundamentele gebrek ervan, te weten het ontbreken van een wettelijke grondslag en een regeling van de toepassingswijze ervan, temeer daar vergelijkbare gevolgen worden gewaarborgd door rechtsfiguren van het materieel recht en het procesrecht, zoals verrekening of reconventionele vordering.

- 13 Op grond van de theorie van de twee vorderingen kan niet worden aangenomen dat de vordering van de consument tot terugbetaling van de betalingen die hij aan de bank heeft verricht, pas ontstaat vanaf het tijdstip waarop het bedrag van de door hem verrichte terugbetalingen hoger is dan het bedrag van het van de bank ontvangen geleend kapitaal. De algemene toepassing van deze theorie blijkt alleen al uit het feit dat op basis van het uitgangspunt ervan een meerderheid van de ongeveer 20 000 vonnissen van de Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny (rechter in eerste of tweede aanleg Warschau, Polen, achttiende kamer bevoegd voor burgerlijke zaken) is geweest, in zaken betreffende vorderingen naar aanleiding van aan vreemde valuta gekoppelde of in vreemde valuta luidende overeenkomsten.
- 14 In de Poolse rechtspraak is ook een tegenovergesteld standpunt ingenomen met betrekking tot de wijze van afwikkeling tussen partijen van een nietige leningsovereenkomst. Volgens de zogenaamde „saldotheorie” worden de prestaties van de consument pas onverschuldigd zodra hun totale waarde hoger is dan de waarde van het verkregen kapitaal (d.w.z. wanneer de consument meer heeft betaald dan de ontvangen lening). De saldotheorie gaat uit van een automatische verrekening van de wederzijdse vorderingen van de partijen door de rechtbank, reeds in het stadium van de beoordeling van de rechtmatigheid van de vordering – zonder dat een afzonderlijke verklaring van verrekening door de partij nodig is. In geval van nietigverklaring van de overeenkomst moet het saldo van de betalingen tussen de partijen tegen elkaar worden afgewogen en mag alleen rekening worden gehouden met de vordering van de partij aan wie een extra bedrag verschuldigd is nadat alle vorderingen van partijen zijn afgewikkeld. De theorie gaat dus uit van het bestaan van één enkele vordering die kan worden ingesteld door de partij die het hoogste bedrag aan de andere partij heeft betaald. Indien de prestaties van de partijen objectief gezien gelijkwaardig waren, kan geen van beide partijen een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking instellen. De gelijkwaardigheid van de prestatie wordt beoordeeld aan de hand van het tijdstip waarop zij wordt uitgevoerd. Hoewel er geen duidelijke grondslag voor de toepassing ervan is in het Poolse recht, zijn in de recente rechtspraak van de Poolse rechterlijke instanties de eerste standpunten naar voren gekomen [bijvoorbeeld de beschikking van de Sąd Najwyższy (hoogste rechter in burgerlijke zaken, Polen) van 9 juli 2025, zaak I CSK 652/25], volgens welke de werking van deze theorie zou kunnen worden gebaseerd op artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten. Deze uitlegging van deze bepaling zou worden bevestigd door het arrest van het Hof van 19 juni 2025 (C-396/24).

- 15 In casu vorderen verzoekers terugbetaling van een deel van de betalingen voor de periode waarin het bedrag van hun prestaties aan de bank **nog niet hoger was** dan het hun betaalde kapitaal. Zij vorderen ook vertragingsrente over de gevorderde bedragen vanaf de datum van oproeping tot een schikkingspoging in 2022. Gelet op de saldotheorie zijn deze vorderingen echter **onbestaande**, aangezien zij automatisch door de rechter worden verrekend met het recht van de bank op terugbetaling van het resterende kapitaal. In dezelfde zin zouden consumenten in het licht van de saldotheorie dus ook geen rente over deze bedragen ontvangen (aangezien er geen autonome vordering van de consument bestaat en er geen vertragingsrente is). Gelet op de aflossingen die deels in Poolse zloty, vervolgens in Zwitserse frank en daarna weer met één grote aflossing in Poolse zloty hebben plaatsgevonden, kunnen verzoekers niet aangeven op welk moment zij het geleende kapitaal van de lening hebben afgelost. Deze omstandigheid rechtvaardigt de verwijzing van de in het dictum van de beschikking vermelde prejudiciële vraag en bevestigt dat het antwoord daarop rechtstreeks van invloed zal zijn op de beslechting van de onderhavige zaak.
- 16 Opgemerkt zij echter dat er bij de Poolse rechterlijke instanties momenteel ongeveer 200.000 zaken aanhangig zijn betreffende aan vreemde valuta gekoppelde of in vreemde valuta luidende overeenkomsten. Gelet op de aanzienlijke omvang van soortgelijke situaties zal de beantwoording van de prejudiciële vraag derhalve van cruciaal belang zijn voor de rechtspraak van de Poolse rechterlijke instanties inzake vorderingen uit leningsovereenkomsten die verband houden met vreemde valuta. Uiteenlopende uitleggingen van afwikkelingsregels kunnen op hun beurt leiden tot uiteenlopende beslissingen in vergelijkbare situaties.
- 17 De toepassing van de saldotheorie heeft een aantal negatieve gevolgen vanuit het oogpunt van de consument. In de eerste plaats moet erop worden gewezen dat aan consumenten **de vorderingen tot terugbetaling worden ontzegd van het merendeel van de verrichte betalingen**. Consumenten zouden geen autonome vordering tot betaling van **alle** betaalde termijnen (met inbegrip van vertragingsrente vanaf de datum van ingebrekestelling tot de datum van de daadwerkelijke betaling door de bank) kunnen instellen, zolang het bedrag van hun betalingen niet hoger is dan het gestorte kapitaal. Consumenten zouden immers slechts een vordering kunnen instellen indien zij een hoger bedrag hadden terugbetaald dan het bedrag dat zij van de bank hebben ontvangen.
- 18 Er moet ook worden benadrukt dat de toepassing van de saldotheorie tot gevolg heeft dat banken die de nakoming van hun betaling uitstellen, geen negatieve gevolgen ondervinden. In een dergelijke situatie dragen de banken geen enkel gevolg van een eventuele vertraging in de gerechtelijke procedure en van het vermijden van een afwikkeling: in beginsel zou de bank, tot aan het moment dat de betaling van de consument het bedrag van de lening overstijgt, niet verplicht zijn de consument enige betaling uit hoofde van een nietige leningsovereenkomst terug te betalen.

- 19 De toepassing van de saldotheorie zou ook leiden tot een verbetering van de situatie van de banken op het gebied van verjaring. De banken zouden *de facto* worden bevrijd van het risico van verjaring van hun vorderingen tot terugbetaling van het kapitaal: bij automatische compensatie zouden de banken kapitaal terugkrijgen, zelfs in geval van jarenlang passief blijven. Zelfs indien hun vorderingen formeel waren verjaard, zouden zij zijn voldaan door te weigeren om aan de consument een deel van de stortingen terug te betalen. In dit verband is het nuttig erop te wijzen dat het Poolse burgerlijk wetboek voorziet in verschillende verjaringstermijnen voor vorderingen van consumenten en banken (zes jaar en drie jaar — artikel 118 k.c.), en dat het de voorwaarden waaronder rekening kan worden gehouden met het verstrijken van de verjaringstermijn met betrekking tot hun vorderingen anders definieert (artikel 117 en artikel 1171 k.c.).

- 20 **Risico dat de kosten van het proces ten laste worden gelegd van de consument.** Consumenten die terugbetaling vorderen van al hun betalingen (en niet alleen van dat wat het kapitaal overstijgt) zouden, indien de saldotheorie zou worden aanvaard, kunnen worden beschouwd als de in het ongelijk gestelde partijen met betrekking tot de ten onrechte gevorderde bedragen (dat wil zeggen voor zover de betaling ervan samenvalt met het kapitaal) en in de kosten kunnen worden verwezen. In dit verband moet nogmaals worden benadrukt dat er ongeveer 200.000 zaken bij de Poolse rechterlijke instanties aanhangig zijn gemaakt waarin beide partijen (kredietnemers en banken) waarschijnlijk voor het merendeel een op de theorie van de twee vorderingen gebaseerde structuur van vorderingen hebben gevolgd, die in overeenstemming is met de tot dusver heersende rechtspraak.

- 21 Anderzijds moet worden opgemerkt dat de „saldotheorie” het procedurele risico van de consument tot op zekere hoogte kan verminderen: indien de som van hun betalingen reeds hoger zou zijn dan het ontvangen kapitaal, zou de bank (volgens deze theorie) de consumenten niet daadwerkelijk kunnen vervolgen om terugbetaling van het kapitaal te verkrijgen. Dit kan banken ervan weerhouden afzonderlijke procedures tegen consumenten in te leiden wanneer deze meer hebben terugbetaald dan zij hebben ontvangen. Dergelijke gevallen hebben echter slechts betrekking op een deel van de kredietnemers (die reeds meer dan het kapitaal hebben terugbetaald) en dit zou **alle** consumenten de mogelijkheid ontnemen om autonome vorderingen in te stellen gedurende de periode waarin hun betalingen het geleende bedrag nog niet hebben overschreden.

- 22 Ook de toepassing van de saldotheorie op de heterogene betalingen doet twijfel rijzen, bijvoorbeeld wanneer het kapitaal in PLN is gestort en de terugbetaling van de lening in CHF heeft plaatsgevonden. Een deel van de rechtspraak van de Poolse rechterlijke instanties wijst erop dat automatische verrekening van dergelijke betalingen (uitgedrukt in verschillende valuta's) onmogelijk is: voor verrekening is vereist dat de prestaties homogeen zijn (identieke valuta) en bovendien is in beginsel een verklaring van de rechthebbende partij vereist. De saldotheorie negeert deze beperkingen door in zekere zin een wiskundige

berekening van de twee betalingsstromen te maken, wat vanuit het oogpunt van het nationale recht kan worden betwist.

- 23 De twijfels van de verwijzende rechter in de onderhavige zaak zijn nog versterkt door het standpunt van het Hof in het reeds aangehaalde **arrest van 19 juni 2025 (C-396/24)**. In dat arrest heeft het Hof zich gebogen over een aspect van de afwikkeling van de vorderingen van banken na nietigverklaring van een aan de Zwitserse frank gekoppelde leningsovereenkomst. Deze uitspraak heeft aanleiding gegeven tot uiteenlopende commentaren, meningen en uitleggingen. Een aantal commentatoren en gemachtigden waren van mening dat het Hof tot op heden de theorie van de twee vorderingen die in de rechtspraak van de Poolse rechterlijke instanties heerst, ter discussie heeft gesteld en heeft gepleit voor een afwikkeling op basis van de saldotheorie. In het bijzonder heeft het Hof (in antwoord op een van de prejudiciële vragen van een Poolse rechter) geoordeeld dat **de bank van de consument geen terugbetaling kan eisen van het volledige nominale bedrag van de verstrekte lening, indien de consument een deel van dat krediet reeds heeft afgelost**. Derhalve is gesuggereerd dat het Hof de voorkeur heeft gegeven aan een compenserende aanpak bij de afwikkeling van beide partijen bij een nietige leningsovereenkomst.
- 24 Er is echter ook een andere uitlegging gegeven aan het hierboven aangehaalde arrest van 19 juni 2025, waarin het Hof de theorie van de twee vorderingen niet heeft afgewezen en evenmin een automatische saldotheorie heeft ingevoerd, maar enkel heeft benadrukt dat de bank rekening moet houden met de door de consument verrichte betalingen. In de praktijk kan dit gebeuren door verrekening op verzoek van de bank (dat wil zeggen door middel van een rechtshandeling indien de bank een verklaring in die zin aflegt) of in het kader van een schikking tussen partijen. Het Hof heeft kritiek geuit op de situatie waarin een bank, die reeds over aanzienlijke gelden beschikt die zij als terugbetaling van de consument heeft ontvangen, weigert deze terug te geven aan de consument, terwijl zij van de consument het volledige nominale kapitaal vordert, ongerechtvaardigde proceskosten genereert en rente aanrekent. Dergelijk gedrag van de banken werd in strijd geacht met de beginselen die voortvloeien uit richtlijn 93/13/EEG. Volgens de verwijzende rechter **betekent dit echter niet dat het Hof het recht van de consument om terugbetaling te vorderen van alle geleverde prestaties en van de hem verschuldigde vertragingsrente ter discussie heeft gesteld**. Het lijkt er echter op dat het Hof de rechter niet heeft opgedragen de wederzijdse vorderingen ambtshalve automatisch te verrekenen, maar veeleer verwacht dat bij de afwikkeling daadwerkelijk rekening wordt gehouden met het feit dat de consument reeds heeft betaald, zodat de bank niet meer zal vorderen dan wat haar toekomt, na aftrek van de betalingen van de consument.
- 25 De uitlegging die ervan uitgaat dat de theorie van de twee vorderingen, zoals uiteengezet in het vorige hoofdstuk, van toepassing blijft, wordt ondersteund door de vaste rechtspraak van het Hof over de gevolgen van de vaststelling van het oneerlijke karakter van bedingen. Zo heeft de verwijzende rechter in zaak C-520/21 ondubbelzinnig bevestigd dat elke partij na de nietigverklaring van een

kredietovereenkomst terugbetaling kan vorderen van de nominale waarde van de verrichte prestaties, vermeerderd met vertragingsrente vanaf de datum van de ingebrekestelling (overeenkomstig het nationale recht). Deze conclusie volgt uit het beginsel dat de schrapping van oneerlijke bedingen (als dit leidt tot de nietigheid van de overeenkomst) tot gevolg heeft dat de situatie wordt hersteld alsof de overeenkomst nooit was gesloten, zodat de partijen aan elkaar moeten teruggeven wat zij hebben verstrekt. In dit verband is er geen enkele reden om de omvang van de teruggave aan de consument te beperken of hem het recht op rente voor de periode van vertraging te ontfangen.

- 26 In zijn arrest van 15 juni 2023 (C-520/21) heeft het Hof geoordeeld dat in de context van een hypothecaire kredietovereenkomst die in haar geheel nietig is verklaard omdat deze niet kan voortbestaan na de schrapping van de oneerlijke bedingen, artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 aldus moeten worden uitgelegd dat:
- zij niet in de weg staan aan een rechterlijke uitlegging van het nationale recht volgens welke de consument het recht heeft om van de kredietinstelling een vergoeding te vorderen die verder gaat dan de terugbetaling van de betaalde maandelijkse termijnen en van de ter uitvoering van die overeenkomst betaalde kosten en de betaling van wettelijke vertragingsrente vanaf de ingebrekestelling, mits de doelstellingen van richtlijn 93/13 en het evenredigheidsbeginsel worden geëerbiedigd, en
 - zij in de weg staan aan een rechterlijke uitlegging van het nationale recht volgens welke de kredietinstelling het recht heeft om van de consument een vergoeding te vorderen die verder gaat dan de terugbetaling van het ter uitvoering van die overeenkomst geleende kapitaal en de betaling van wettelijke vertragingsrente vanaf de ingebrekestelling. In dat arrest wordt er tegelijkertijd op gewezen dat in geval van nietigheid van de kredietovereenkomst zowel consumenten als banken autonome rechten hebben, en wel in verschillende mate. Het standpunt met betrekking tot de mogelijke vorderingen van banken wordt ook bevestigd door de beslissing van het Hof van 11 december 2023 (C-756/22).
- 27 Ook moet de aandacht worden gevestigd op andere arresten van het Hof waaruit blijkt, op zijn minst indirect, dat de consument recht heeft op rente over al zijn betalingen vanaf het ontstaan van een toestand die in de rechtspraak blijvend niet-tegenwerpbaar wordt genoemd. Verwezen zij naar het arrest van het Hof van 7 december 2023 (C-140/22). In die zaak heeft het Hof uitdrukkelijk gesteld dat artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat de door de betrokken consument gevorderde vergoeding in verband met de terugbetaling van de bedragen die hij ter uitvoering van de betreffende overeenkomst heeft betaald, wordt verminderd met het equivalent van de rente die deze bankinstelling zou hebben ontvangen indien die overeenkomst van kracht was gebleven.

- 28 Het lijkt erop dat het aannemen van de saldotheorie moeilijk te verenigen zou zijn met het Unierecht en de rechtspraak van het Hof tot nu toe. Over de saldotheorie geldt in het bijzonder dat:
- a. **zij in strijd is met de doelstellingen van richtlijn 93/13/EEG**, die een doeltreffende bescherming van de consument en een volledig afschrikkende werking van sancties op het gebruik van oneerlijke bedingen vereist (d.w.z. het schrappen van oneerlijke bedingen zonder nadelige gevolgen voor de consument). De saldotheorie doet de voordelen voor de consument die voortvloeien uit een nietigverklaring van een overeenkomst wegens misbruikclausules, grotendeels teniet;
 - b. **zij afbreuk doet aan het beginsel van daadwerkelijke rechterlijke bescherming van de consument**: zij doet afbreuk aan de doeltreffendheid van het verhaal van de consument door de terugbetaling van de verschuldigde betalingen te verminderen of te vertragen;
 - c. **zij geen steun vindt in de bepalingen van het Poolse recht**: het is in het bijzonder in strijd met artikel 405, artikel 410 en artikel 411 k.c., die de ongerechtvaardigde verrijking en de onverschuldigde prestatie regelen. Deze bepalingen voorzien niet in een mechanisme van automatische compensatie van betalingen, maar veronderstellen dat er sprake is van afzonderlijke vorderingen van elk van de partijen;
 - d. **de saldotheorie een uitzonderlijke oplossing is**, die momenteel geen grondslag vindt in het Unierecht of de rechtspraak van de Europese rechter; het gaat veeleer om een theoretische constructie waarvan de eventuele invoering en werking een gedetailleerde precisering in een passende rechtsvorm zou vereisen. Zij is weliswaar aanwezig in de Duitse rechtsorde, maar kent ook daar een aantal uitzonderingen. Gelet op de beschermingsdoelstelling van de rechtsfiguur van de nietigheid moeten ook bepaalde wederzijdse prestaties volledig worden vergoed, bijvoorbeeld aan personen die niet volledig handelingsbekwaam zijn of die bedrieglijk zijn misleid of uitgebuit;
 - e. **zij ambtshalve compensatie invoert zonder rechtsgrondslag**: de rechter, die de saldotheorie toepast, verrekent *de facto* de wederzijdse vorderingen van de partijen **ambtshalve**, ondanks het feit dat het Poolse recht de rechter niet de bevoegdheid geeft om te verrekenen zonder verzoek van een partij (artikelen 498 e.v. k.c. vereisen een verklaring van de schuldeiser, terwijl artikel 210, lid 1, en 205³, lid 2, alsook artikel 203¹, lid 2, k.p.c. de mogelijkheid beperken om ambtshalve rekening te houden met nieuwe vorderingen en excepties, waaronder de exceptie van verrekening);
 - f. **de wil van de consument-kredietnemer negeert**: de meerderheid van de kredietnemers in geschillen over aan de Zwitserse frank gekoppelde leningsovereenkomsten is duidelijk niet van plan om hun betalingen in

- minderling te brengen op de hoofdsom; integendeel: in de overgrote meerderheid van de gevallen eisen zij dat de bank **alle betaalde termijnen terugbetaalt**. De saldotheorie is dus in tegenspraak met de wil van de consument die, wanneer hij gebruik maakt van de bescherming van richtlijn 93/13/EEG, een volledige afwikkeling van een ongeldige overeenkomst verwacht volgens het beginsel van de twee vorderingen;
- g. zij geen rekening houdt met het feit dat de nietigheid van de leningsovereenkomst het gevolg is van misbruik van het contractueel voordeel door de banken en niet duidelijk de regels bepaalt voor afwikkeling tussen de partijen.
- 29 Het is echter een feit dat volgens de toestand van 28 juli 2025 bepaalde rechterlijke instanties, waaronder bepaalde kamers van rechterlijke instanties in tweede aanleg en de Sąd Najwyższy in zaak I CSK 652/25, voorstander zijn van een uitlegging van het arrest van het Hof van 19 juni 2025 (C-396/24) waaruit zou volgen dat de vorderingen van beide partijen bij de nietige leningsovereenkomst ambtshalve moeten worden verrekend op basis van de saldotheorie.
- 30 Een dergelijke uitlegging roept bij de verwijzende rechter twijfels op, gelet op het feit dat het volgens het arrest van het Hof van 16 maart 2023 (C-6/22) in het in geval van nietigverklaring van een overeenkomst tussen een consument en een verkoper wegens het oneerlijke karakter van een van de bedingen ervan, aan de lidstaten staat om in hun nationale recht de gevolgen van die nietigverklaring te regelen, met inachtneming van de door deze richtlijn aan de consument verleende bescherming, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat de juridische en feitelijke situatie waarin de consument zich zonder dat oneerlijke beding zou hebben bevonden, wordt hersteld (zoals het Hof heeft geoordeeld in zijn arrest van 25 november 2020, C-269/19). Ondertussen is er, zoals eerder aangegeven, geen reden om de saldotheorie in het Pools recht toe te passen.
- 31 Het onderzoek van de inhoud van het arrest van het Hof van 19 juni 2025 in zaak C-396/24 laat ook een aantal onzekerheden bestaan over de wil om de saldotheorie als basis te nemen voor de afwikkeling van de partijen bij een nietige leningsovereenkomst. In punt 43 van dat arrest wordt immers enkel aangegeven dat het vereiste van uitlegging in overeenstemming met richtlijn 93/12 voor de nationale rechters met name de verplichting inhoudt om zo nodig vaste rechtspraak te wijzigen wanneer deze berust op een met de doelstellingen van een richtlijn onverenigbare uitlegging van het nationale recht. Bijgevolg kan een nationale rechter niet oordelen dat hij een nationale bepaling niet in overeenstemming met het Unierecht kan uitleggen op de enkele grond dat deze bepaling tot dan toe steeds is uitgelegd op een wijze die onverenigbaar is met dit recht. Het Hof heeft echter niet uitdrukkelijk vastgesteld dat de theorie van twee vorderingen in strijd was met voornoemde richtlijn. Het Hof gaf evenmin aan op basis van welke beginselen, of zelfs maar welke algemene richtlijnen, de partijen bij een ongeldig contract moesten worden afgewikkeld op basis van de saldotheorie.

- 32 Bovendien is het de verwijzende rechter niet ontgaan dat de reikwijdte van de vraag die de procedure voor het Hof in zaak C-396/24 inleidde, er uitdrukkelijk toe strekte de afwikkelingsregels te betwisten van de twee partijen bij de kredietovereenkomsten op basis van de theorie van twee vorderingen. In het arrest van 19 juni 2025 heeft het Hof de draagwijdte van het antwoord op deze vraag echter aanzienlijk beperkt en slechts één aspect van de toepassing van de theorie van de twee vorderingen behandeld, namelijk de rechten van de verkoper jegens de consument en de noodzaak om rekening te houden met het nog verschuldigde saldo. Het Hof heeft daarentegen in het geheel niet verwezen naar de rechten van de consument jegens de verkoper. De stelling dat het Hof in voornoemd arrest de boekhoudregels op basis van de theorie van de twee vorderingen in zijn geheel ter discussie heeft gesteld, lijkt thans een te vergaande uitlegging te zijn.
- 33 Volgens de verwijzende rechter wijzigt dit arrest van het Hof van 19 juni 2025 (C-396/24) louter de toepassing van het beginsel van twee vorderingen aldus, teneinde de consumenten het niveau van bescherming te waarborgen dat hen verschuldigd is – uitsluitend in gevallen waarin de consumenten gedaagden zijn. Er is geen reden om dit vonnis ruim uit te leggen [zie in dezelfde zin het vonnis van de Sąd Apelacyjny w Warszawie (rechter in tweede aanleg Warschau, Polen), zaaknummer I ACa 1544/23]. Bovendien zou, indien de theorie van de twee vorderingen uiteindelijk zou worden opgegeven, de werking van de saldotheorie niet zijn gepreciseerd.
- 34 In de rechtspraak van de nationale rechters is ook de opvatting naar voren gekomen dat de consument geen recht heeft op verdragingsrente voor de periode vanaf de datum die in de (precontentieuze) aanmaning tot betaling is vermeld tot de datum van betaling van het daadwerkelijk toegekende bedrag. Volgens sommige rechterlijke instanties dient het recht op rente in geval van nietigverklaring van een leningsovereenkomst slechts betrekking te hebben op de periode vanaf de datum waarop het arrest waarbij de nietigheid van de overeenkomst wordt vastgesteld, definitief is geworden tot de betaling van het uitgesproken bedrag.
- 35 Volgens deze opvatting is het pas het in kracht van gewijsde gegane vonnis waarbij de nietigheid van de leningsovereenkomst wordt vastgesteld, dat definitief vaststelt of de door partijen gesloten overeenkomst geldig is dan wel van meet af aan nietig. Bijgevolg, zo stellen de voorstanders van dit standpunt, is het pas wanneer het vonnis kracht van gewijsde heeft dat er een toestand ontstaat waarin de schuldenaar (bank) effectief wordt aangesproken om de onverschuldigde voordelen te betalen. Daarom is de wettelijke verdragingsrente over de toegekende bedragen pas verschuldigd vanaf de datum waarop het besluit definitief is geworden (dat wil zeggen vanaf het moment waarop de nietigheid van de overeenkomst definitief is vastgesteld).
- 36 Er is echter een geheel andere interpretatie mogelijk. Ten eerste blijkt duidelijk uit de rechtspraak van het Hof wanneer de vordering van de consument opeisbaar is in het geval dat het oneerlijke karakter van de bedingen van de overeenkomst

wordt ingeroepen. Dat is het tijdstip waarop de consument aan de verkoper heeft meegedeeld dat hij de voorwaarden van de overeenkomst oneerlijk vindt en op grond daarvan een afwikkeling van de overeenkomst eist (bijv. terugbetaling van de betaalde bedragen). Met andere woorden, vanuit het oogpunt van richtlijn 93/13 wordt de vordering van de consument opeisbaar zodra de consument de verkoper of dienstverrichter (de bank) in kennis stelt van zijn voornemen om bescherming te genieten tegen oneerlijke bedingen en de terugbetaling van de prestaties vordert.

- 37 Ten tweede moet nogmaals worden verwezen naar het arrest van het Hof van 15 juni 2023 in zaak C-520/21, waarin het Hof uitdrukkelijk heeft vastgesteld dat de consument wegens de nietigheid van de leningsovereenkomst het recht heeft om de verrichte prestaties, vermeerderd met vertragingsrente, vanaf de datum van de ingebrekestelling van de bank terug te vorderen. Dit is een bevestiging van het beginsel dat de bank die de gelden van de consument (de ontvangen maandelijkse aflossingen) ten onrechte bewaart, in gebreke is vanaf het moment waarop zij is verzocht deze terug te betalen.
- 38 De consument het recht op vertragingsrente ontzeggen voor de gehele duur van de gerechtelijke procedure (vaak van lange duur en van meerdere jaren) bevrijdt de bank in de praktijk van elke verantwoordelijkheid voor het vertragen van de procedure. De bank zou, door de nietigheid van de overeenkomst te ontkennen en het geld van de consument niet terug te geven, het geld voor de daaropvolgende jaren van de rechtszaak gratis kunnen gebruiken, zonder rente te hoeven betalen. Een dergelijke situatie zou duidelijk indruisen tegen het doel van richtlijn 93/13/EEG, namelijk een doeltreffende bescherming van de consument en het verzekeren van een afschrikkende werking tegen oneerlijke bedingen. Indien de rente pas verschuldigd zou zijn vanaf het definitieve vonnis of vanaf het moment van ambtshalve afwikkeling tussen de partijen door de rechter, zouden de banken er zelfs toe worden aangezet de procedures te verlengen (bijvoorbeeld door beroep in te stellen), aangezien zij geen kosten zouden moeten dragen voor het tijdig inzetten van andermans geld. De toepassing van de zogenaamde saldotheorie zou in de praktijk tot dergelijke gevolgen kunnen leiden.
- 39 Gelet op het voorgaande moet worden aangenomen dat de consument wettelijke vertragingsrente verschuldigd is over de gehele periode vanaf het ontstaan van de definitieve niet-tegenwerpbaarheid van de leningsovereenkomst (dat wil zeggen vanaf het moment waarop de consument de bank ervan in kennis heeft gesteld dat hij de overeenkomst wegens het oneerlijke karakter van de bedingen nietig achtte en terugbetaling van de prestaties vordert) tot de dag van betaling door de bank. Alleen een dergelijke uitlegging waarborgt de uitvoering van het beginsel van volledige schadeloosstelling van de consument en heeft tot gevolg dat de verkoper wordt ontmoedigd om de zaak te rekken.
- 40 Tevens moet er ook op worden gewezen dat bij de toepassing van het Unierecht de nationale rechter een doeltreffende rechterlijke bescherming moet verzekeren van de rechten die de justitiabelen aan dat recht ontleen, zoals gewaarborgd door

artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Tot deze vereisten behoort het beginsel van hoor en wederhoor, dat deel uitmaakt van de rechten van de verdediging en dat de rechter inzonderheid wanneer hij een geding beslecht op basis van een ambtshalve opgeworpen middel moet eerbiedigen (zie in die zin het arrest van het Hof van 2 december 2009, Commissie/Ierland e.a., C-89/08; punt 29 van het arrest van het Hof van 21 februari 2013, C-472/11).

- 41 De toepassing van de saldotheorie lijkt in strijd te zijn met het bovengenoemde beginsel van hoor en wederhoor. Zij veronderstelt immers dat de rechter ambtshalve handelt, hetgeen in het licht van de hierboven uiteengezette argumenten in bepaalde situaties nadelig kan zijn voor de consument. Blijkens de rechtspraak van het Hof is het beginsel van hoor en wederhoor, immers slechts een logisch uitvloeisel van het begrip „eerlijk proces”, dat inhoudt dat elke partij een redelijke mogelijkheid moet worden geboden om haar zaak onder zodanige omstandigheden voor te dragen dat zij ten opzichte van de tegenpartij niet wezenlijk wordt benadeeld (zie bv. het arrest van het Hof van 17 juli 2024, [REDACTED] C-169/14, EU:C:2014:2099).

- 42 Het risico van een mogelijk misbruik door consumenten van de voordelen van de theorie van de twee vorderingen en het feit dat zij geen rekening houden met de noodzaak om het geleende kapitaal van de lening terug te betalen, doet de mogelijkheid van de banken om een exceptie van verrekening op te werpen teniet. Van belang is dat deze exceptie niet alleen kan worden opgeworpen in het kader van de door de consument ingestelde hoofdvordering, maar ook in het kader van een beroep ter voorkoming van tenuitvoerlegging dat door de banken op grond van artikel 840, lid 1, punt 2, k.p.c. kan worden ingesteld. De mogelijkheid om de vordering tot vervallenverklaring van een executoriale titel te baseren op de exceptie van verrekening heeft met name betrekking op gevallen waarin de verweerder op grond van artikel 2031, lid 1, k.p.c. deze exceptie niet geldig heeft kunnen opwerpen in de procedure die tot de executoriale titel heeft geleid.

- 43 De verwijzende rechter stelt voor de prejudiciële vragen bevestigend te beantwoorden, aangezien het aanvaarden van de saldotheorie de consumenten in onzekerheid zou brengen over het bedrag dat zij van de bank kunnen ontvangen wegens de nietigheid van de leningsovereenkomst. Door toe te staan dat vorderingen van een bank door de rechterlijke instantie automatisch in mindering worden gebracht op de prestatie van de consument op grond van een nietig verklaarde overeenkomst, kunnen consumenten ervan worden weerhouden de rechten geldend te maken die voortvloeien uit oneerlijke bedingen in overeenkomsten. Tegelijkertijd vermindert de mogelijkheid om in het kader van de theorie van twee vorderingen alle aan de banken betaalde vorderingen, vermeerderd met rente, te vorderen, de negatieve gevolgen voor de consument van oneerlijke bedingen in overeenkomsten, aangezien zij dankzij de rente de nadelen van een vaak kostbaar en langdurig proces kunnen compenseren.

- 44 De toepassing van de saldotheorie zou de consumenten deze belangen ontnemen en in een dergelijke situatie zou het moeilijk zijn om te spreken van een

doeltreffend effect dat verkopers ervan weerhoudt oneerlijke bedingen te gebruiken. Dit zou voor banken ook een stimulans kunnen zijn om de terugbetaling van de door de consument gedane betalingen uit te stellen. Ten slotte bevat het Poolse recht geen enkele grondslag voor de toepassing van de saldotheorie. Volgens het arrest van het Hof van 16 maart 2023, M. B e.a. (Gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst) C-6/22, staat het aan de lidstaten om, in geval van nietigverklaring van een overeenkomst tussen een consument en een verkoper wegens het oneerlijke karakter van een van de bedingen ervan, in hun nationale recht de gevolgen van die nietigverklaring te regelen, met inachtneming van de door deze richtlijn aan de consument verleende bescherming, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat de juridische en feitelijke situatie waarin de consument zich zonder dat oneerlijke beding zou hebben bevonden, wordt hersteld.